

VELKÁ
DOBRODRUŽSTVÍ

Za hradními příběhy, vynálezcem a kapličkami do Dolní Bělé

GPS souřadnice: 49.8955611, 13.2742847

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Středně těžká trasa pro děti od 5 let. Na trase je jeden prudší kopeček (na hrad), do kterého pošlapete lesní cestou. Kola i kočárky tentokrát nechte doma. Pejškům se výlet líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Nejrychleji se do obce z Prahy dostanete tak, že se vydáte po D5 směrem na Plzeň a pak na Karlovy Vary. Tabule vám poté ukáže sjezd na Dolní Bělou. Přibližně 120 km ujedete za hodinu a půl.

Parkování: Zaparkujte zdarma v centru městečka před obchodem COOP.

Možnost občerstvení: Na začátku trasy si můžete nakoupit svačinku v COOPu, na trase je pak restaurace Loza a v sezoně občerstvení na koupališti.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Všeruby, Plasy, Úterý, Manětín, Rabštejn nad Střelou, Plasy, Kralovice, Kožlany, Krakovec, Zbiroh, Kladruby atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

vydejte se s námi na výlet s tajenkou do Dolní Bělé, malebného městečka na Plzeňsku. Objevíme pozůstatky středověkého hradu Bělá, povíme vám, který známý cestovatel v něm pobýval. Vydáme se po stopách českého raketového vynálezce a možná také narazíme na stopu Járy Cimrmana a vodníků. Řekneme si něco o mlýnech, děkovné kapličce... A k tomu všemu si budeme pohádkově vyprávět a zpívat.

Výlet s tajenkou vznikl s podporou a pomocí Destinační společnosti Postřelí, a je tudíž pro všechny ZDARMA. 😊

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci,

na dnešním výletě v Dolní Bělé objevíte mnoho zajímavých věcí, příběhů a památek. Také si povyprávíme o zdejším komunitním centru V DOBĚ, kde se lidé scházejí, povídají si, učí se nové věci a společně něco tvoří. Stará se o ně skupina misionářů oblátů, kteří pomáhají vytvářet místo, kde se mohou potkávat děti, rodiny i další návštěvníci.

Pokud se vám dnešní výlet zalíbí, budeme vděční, když na rekonstrukci budovy bývalého kina pro komunitní centrum také přispějete. QR kód účtu veřejné sbírky najdete na mapě. Každá korunka se počítá!

Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Půjdete-li správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Doplňovačka

Zaparkujte kdekoli v centru obce pod farou. Třeba před obchodem COOP. Je tu několik parkovacích míst a také tady najdete naučné tabule, které potřebujete k získání prvního písmenka do tajenky. ☺

Než se vydáme objevovat Dolní Bělou, zkuste si představit, že jste v čase vrátili o nějakých 700 let. Nestojíte na silnici, kolem vás nejsou domy ani zahrady. Obklopují vás jen husté lesy a mokré louky. Vinou se jimi uzoučké stezky vyšlapané lidmi i zvěří. Kolem vás je ticho, slyšíte pouze šumění vody a zpěv ptáků. Právě tady začíná příběh Dolní Bělé.

Když se rozhlédnete po okolí dnešní obce, možná vás napadne, že je to obyčejná vesnice. Ve skutečnosti ale stojí na místě, které bylo pro život lidí odjakživa jako dělané. Protéká jím říčka Bělá, okolní krajina nabízí úrodnou půdu, dostatek lesů a údolím vedly staré cesty spojující Plzeňsko se severními Čechami. Právě proto si lidé toto místo oblíbili už ve středověku. Snad si ho oblíbíte také vy! ☺ I když ještě ve středním věku nejspíš nejste.

Najděte na naučné tabuli č. 13 fotky ptáčků.

1. Jak se rodovým jménem nazývá ten vpravo dole?

Vidíte někde kolem sebe znak obce Dolní Bělá? Jak ho poznáte? Je na něm jelení paroží, které připomíná někdejší významný rod Hroznatovců. Na erb budeme narážet během celého našeho výletu. Více se o tomto rodě dozvíte, pokud s námi půjdete na výlet s tajenkou ke klášteru v Teplé.

Pokaždé, když znak uvidíte, zvoltejte: *Paroží mě nesloží, vědomosti naloží!* ☺

Kromě paroží hledáme i další ptáčky jarabáčky.

Podíváte-li se na druhou stranu silnice, objevíte obrázek páva a také slepice. A pokud se podíváte napravo od samoobsluhy směrem k faře (krásná červeno-bílá budova), zjistíte, že ji hlídá jeden moudrý dravec.

2. Napište název nočního dravce.

Když vzhlednete ke kopci napravo za domy, uvidíte zbytky kamenného hradu. Jeho vysoké zdi měly chránit kraj před nepřáteli a zároveň ukazovat, kdo je pánem celého okolí.

Hrad zde nestál náhodou. Středověcí stavitelé vybírali místa velmi pečlivě. Dbali o to, aby místo nabízelo dobrý výhled do krajiny, dostatek vody a přírodní ochranu. Kopec nad říčkou Bělou splňoval všechny tyto podmínky. Z hradu bylo možné sledovat, kdo přijíždí po cestách. V případě, že se zjevně blížili lumpové, mohli se obyvatelé ukrýt za silnými kamennými zdmi. A my se o ty zdi za 20 minut pokusíme opřít taky! ☺ Snad nespadnou...

Vyrazíme po chodníku pod farou směrem k rozcestníku s nápisem *DOLNÍ BĚLÁ*.

Pak odbočíme po zelené značce doprava z kopečka a značky se budeme držet asi 20 metrů. Poté ji zase opustíme. Nebojte, nebude jí to líto, opět se jí chytíme v ulici za hradem. ☺

Pokud byste se ale ještě předtím chtěli zasmát, udělejte si pár metrů odbočku k bývalému hostinci U Rajchů, kde sídlí dobrovolní hasiči. A vedle vchodu vyhledejte pamětní desku Járy Cimrmana.

Vy tohoto českého génia nejspíš neznáte, ale rodiče a prarodiče určitě ano. ☺

Jára Cimrman je český génius, o jehož odkaz pečují spisovatelé a herci kolem Divadla Járy Cimrmana. Podle příběhů byl vynálezcem, cestovatelem, učitelem i umělcem, který prý pomohl objevit spoustu věcí. Jenže se stále nějak nedaří najít důkazy, že opravdu existoval... V Dolní Bělé má pamětní desku, která si z návštěvníků dělá legraci: Slavnostně připomíná místo, kde Jára prokazatelně nikdy nebyl, natož aby tu přespál. Právě v tom spočívá kouzlo cimrmanovského humoru – tváří se vážně, ale skrývá vtip.

Vrátíme se k rozcestníku a vyrazíme po zelené na hrad. Ano, pokyn opakujeme. Ovšem vědomě, aby ani méně „ostré tužky“ netápaly.

Pod kopcem odbočíme doleva na pěšinku, která nás kolem kolem **Pioreckého mlýna** táhne k rybníku.

Mlýn léta patřil a dnes opět patří mlynářské rodině Pioreckých. Nejprve ho vedl František Piorecký, později jeho syn Josef. Na rozdíl od starých mlýnů s vodním kolem už tento mlýn používal modernější pohon – vodní turbínu. A také elektřinu. (Na kvalitu mouky to prý nemělo vliv.) Dnes už se tady nemele, ale stále připomíná dobu, kdy byl mlynář důležitou osobou každé vesnice.

Jak se mele pusou (hubou)? Umíte to předvést? :)

Na fasádě je zašlý nápis, dá se však ještě přečíst.

3. Doplněte nápis: MLÝNY JOSEFA PIORECKÉHO.

Pěšina nás za pár minut dovede až na hráz rybníka.

Zkuste cestou nalevo vypátrat sklípek s krásně zdobenou mříží.

Také nejspíš patří k mlýnu.

Znáte básničku či písničku o mlýnském kole? Určitě ano. Třeba tuhle... Zpívali a „tančili“ jste ji s maminkou nebo babičkou, když jste byli prťousi:

Kolo, kolo mlýnský

za čtyři rýnský,

kolo se nám polámalo,

mnoho škody nadělalo,

udělalo – bác!

Jak to je dál?

A jak jste na tom s pohádkami, ve kterých se vyskytuje mlýn? Co třeba ta o Elišce a Jindřichovi? Nebo ta, jak si v mouce schová obličej jedna pyšná princezna? Jak se jmenovala?

Šlapeme doprava po hrázi a dále kolem **Zámeckého rybníka**. V minulosti byl mnohem větší než dnes a tvořil důležitou součást obrany středověkého hradu Bělá. Voda se využívala nejen k ochraně jako přírodní překážka, ale také jako zásobárna užitkové vody a později i k hospodářským účelům. Když byl hrad v 16. století přestavěn v renesanční zámek, rybník zůstal důležitou součástí šlechtického areálu.

Historici se domnívají, že právě od Zámeckého rybníka vedla cesta k hradu a že se v jeho okolí mohly odehrát i některé události během husitských válek.

U rybníka je posezení, u kterého je pro pokročilé příznivce alkoholického nápoje dokonce vyvěšena modlitba zvaná *pivní otčenáš*. Jenže je tu také mnoho výstrah, které zakazují, abyste zde usedli. Moc to nechápeme, takže raději šlapeme k vodníkům.

Ano, slyšíte dobře: Jsou tady hned dva! Ale nebojte, tihle jsou hodní, ti vás o dušičku nepřipraví.

První vodnická socha je poměrně nová. Krásný sedící hastrmánek drží kapra. Asi ho chrání, aby ho rybáři nechytili a neslupli. Případně ho preventivně pozře sám, protože ryby jsou zdravé.

Podívejte se na vodníkovy ruce.

4. Jak se jmenuje prst, který je úplně vpravo?

S vodníky se vyfoťte a zkuste o nich něco říci. Co o nich víte? Nic moc? Tak my vám je představíme.

Vodník je v Česku jedna z nejznámějších a nejoblíbenějších pohádkových postav. Podle lidových vyprávění žije v rybnících, řekách, menší mužáci dokonce v potocích. Někdy je hodný a chrání vodu i ryby, jindy je škodolibý a snaží se lidi nalákat do vody. V českých pohádkách je ovšem většinou veselý a dobrosrdečný, někdy malinko přitroublý. Což v pohádkách jiných národů nebývá tak úplně zvykem. V nich jde z vodníků opravdový strach.

Obvykle mají hastrmani zelenkavou pleť, dlouhé zelené vlasy a blány mezi prsty. Oblečení jsou do zeleného fraku a kalhot, hlavinky jim zdobí klobouk s pentlemi. Někdy chodí bosí, jindy obuti do červených holínek. Ale vždy jim z šosu kape voda. Nejvěrněji zachytil vodníky na svých obrázcích Josef Lada. Nejspíš nějaké osobně znal. ☺

Postava vodníka přiměla Karla Jaromíra Erbena k napsání stejnojmenné básně do sbírky *Kytice*. I filmový průmysl se vodnickou tematikou mnohokrát inspiroval. Rozhodně nejen zfilmováním balady *Vodník* z právě zmíněné *Kytice*. Například v roce 1974 natočil režisér Václav Vorlíček film *Jak utopit Dr. Mráčka aneb Konec vodníků v Čechách*. Dodnes je populární a baví.

Znáte nějaká vodnická jména? Často začínají na Č nebo na V. Čepeček, Česílko, Volšoveček, Vlnka, Vrbička, ...

Přejdeme po lávce potok Bělá a čeká nás jediné dnešní nepříjemné stoupáníčko. Ale můžeme si ho zpestřit zkoušením rodičů a prarodičů. ☺

Dokázali by dát dohromady alespoň jednu sloku ze slavné Erbenovy básně? Tak schválně...

Na topole nad jezerem

seděl vodník podvečerem:

„Sviť, měsíčku, sviť,

ať mi šije niť.

Šiju, šiju si botičky

do sucha i do vodičky:

sviť, měsíčku, sviť,

ať mi šije niť.

Stoupáme k místu, kde kdysi stál hrad Bělá – sídlo šlechticů, podle kterých získala obec své jméno.

Hrad byl založen ve 14. století pány z Krašova, kteří patřili k významnému rodu usazenému v okolí.

První písemná zmínka o hrádku pochází z roku 1315. Objevuje se v ní jméno Racek z Bělé. Právě on je považován za prvního známého pána hradu. Podle tehdejšího zvyku začal používat přívlastek „z Bělé“, což znamenalo, že jeho rod sídlil právě zde.

Později byl hrad přestavěn v pohodlnější renesanční zámek. Přestože dnes vidíme jen jeho zbytky a nějaké ty kopečky a výmoly, co mohly být kdysi třeba valy či co, bylo sídlo po několik století významným centrem zdejšího panství.

Už jste nahoře? Tak se rozhlédněte po kraji. Výhled je zde parádní! Vidíte faru? A co mlýn?

Představte si, že za panování Diviše Markvarta navštívil Bělou slavný cestovatel Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic. Byl na hradě přátelsky přijat a pohoštěn a 30. března 1598 odtud vyrazil na svoji pouť do Benátek a dále až na Střední východ.

Kryštof byl politik, spisovatel, cestovatel a hudební skladatel. Rodiče ho ovšem asi znají hlavně jako cestovatele, o kterém se učili na střední škole. Jeho nejznámější cesta – mírová mise – vedla přes Bavorsko a Tyroly do Itálie, dále na Krétu, Kypr, do palestinské Jaffy (dnešního Tel Avivu), Jeruzaléma a poté do Egypta. Popsal ji v cestopise *Putování aneb Cesta z Království českého do města Benátek*, jednom z nejslavnějších děl českého písemnictví.

Jmenuje se někdo z vás Harant? A víte, co znamená slovo harant? Určitě ne, protože nikdo takový tady s námi teď není, že? ☺

Slovem harant totiž označujeme dítě, které je nevychované, drzé, nezvedené a hlučné. ☺

Hrad určoval život zdejších obyvatel téměř po pět století. Nejprve jako gotická pevnost, později - jak jsme již nastínili - jako pohodlnější renesanční zámek. Teprve v 19. století byl postupně rozebrán na stavební kámen a zmizel z krajiny. Sídlo je výmluvným důkazem, že co není v Čechách přibité a ostřížím zrakem hlídané, to někdo zužitkuje. V časech největší slávy šlechtického přibytku patřilo České království mezi nejvýznamnější země Evropy. Vládl mu král Jan Lucemburský a po

celé zemi se stavěly nové hrady, města i kostely. Šlechtici chránili své majetky, obchodní cesty a vybírali daně. Na hradě nebydlel jen pán s rodinou. Žili tu také vojáci, služebnictvo, řemeslníci, kuchaři, písaři, podkoní, lovčí a mnoho dalších lidí. Připomínal městečko za kamennými hradbami.

Kdo by chtěl bydlet na hradě? A kdo v zámku? A kdo v rybníce s vodníkem? ☺

Od hradu vede stezka k další zajímavé stavbě. Kvačíme k **amfiteátru**.

Byl vybudován v roce 1970 v prostoru bývalého zámeckého areálu. Ani jeho poloha nebyla zvolena náhodou. Mírně svažité terén vytváří přirozené hlediště, odkud mají diváci dobrý výhled na jeviště.

Díky tomu nebylo potřeba stavět vysoké tribuny. Podobný princip používali už staří Řekové a Římané před více než dvěma tisíci lety.

Zkuste najít na některém z montovaných domků v blízkosti hlediště obrázek, který ukazuje, jak hrad vypadal před stovkami let. Jak se vám líbí? Vypadá trochu jako hrad Hazmburk v Českém středohoří...

Najděte také znak obce Bělé a spočítejte, kolik je na něm párů paroží. Umíte vůbec do tolika počítat? Většinou pro život stačí do pěti... A mít k tomu všech pět pohromadě. A copak to máte zvolat? Kdo si vzpomene? ☺

Od amfiteátru vstoupíme do ulice, kde se napojíme na **naučnou stezku**, která nese jméno **Ludvíka Očenáška**.

Najděte naučnou tabuli č. 12 a na ní fotku L. Očenáška v kroji.

5. Jaký kroj má na sobě?

Dneska je to takový ptačí výlet, že? ☺

Kolik ptáčků už na nás kouká z políček tajenky? Hodně!

Ťapkáme ulicí stále rovně za nosem.

Věděli by tatínkové nebo dědečkové, kdo ten zmíněný Ludva byl?

Ludvík Očenášek byl český vynálezce. Žil a vynalézal zejména na přelomu minulého a předminulého století. Zajímalo ho, jak by se lidé mohli jednou dostat do vzduchu, třeba i do vesmíru. Vymyslel vlastní rakety a v roce 1930 jednu z nich dokázal vystřelit až asi dva kilometry vysoko. Byl tak jedním z průkopníků raketové techniky u nás. Kromě raket vymýšlel také stroje a přístroje, například speciální motor pro letadlo nebo první české jednokolo. Vydumal nebo vylepšil desítky různých vynálezů.

Část dětství prožil v okolí Dolní Bělé. Do zdejší školy chodil každý den pěšky z Malenic. A právě tato jeho cesta se později stala inspirací pro naučnou stezku nesoucí jeho jméno.

Jak jste na tom s pamětí? Dokázali byste se naučit básničku od Jiřího Žáčka, než za půl hodiny dojdete do obce Lozy?

Radku, hele, raketa!

Raketa se krásně třpytí.

Astronauti, pozor, start!

To je rachot! Hromobití!

Hurá vzhůru do vesmíru!

Radku, napni zrak –

raketa je rychlejší než rychlovlak.

Asi po 300 metrech mineme napravo krásný stromový domeček. V něm by se to hrálo a snilo! Možná bychom v něm i něco vynalezli.

Pak je zde dům, kde asi někdo vyrábí keramiku. Je totiž obklopen nejrůznějšími keramickými sovičkami, houbičkami

a kočičkami.

Právě za ním opět (a tentokrát nadobro) naučnou stezku opustíme a odbočíme do ulice vpravo. Je to dost prudká zatáčka – skoro do protisměru.

Projdeme ji a ocitneme se na hlavní cestě.

Cestou zkuste vypátrat u žlutého domečku keramického pejska a nalevo zase kus auta Škoda. ☺

Napadá vás, proč se obec jmenuje právě **Dolní Bělá**? Zkuste si tipnout. Schválně, kdo bude nejbližší.

Slovo *Bělá* je velmi staré a pravděpodobně souvisí s říčkou Bělou, která obcí protéká. Ve staré češtině označovalo slovo *bělý* něco světlého, jasného nebo čistého. Historikové se domnívají, že říčka dostala své jméno podle čisté vody nebo světlého kamenitého dna. Podobných názvů najdeme v republice více – například Bělá pod Bezdězem nebo Bělá nad Radbuzou.

Přívlastek Dolní se začal používat až později, aby se obec odlišila od dalších sídel stejného jména.

Mám pro vás ale jednu zajímavou informaci: Dolní Bělá se lidově říká Nejštát. Místní jsou na to hrdí.

Jak se to stalo? Dávno předtím, než se obec jmenovala Dolní Bělá, měla německé jméno *Neustädte* (čte se přibližně „nojštétl“). To znamená *Nové Městečko*. Lidé v okolí si toto německé jméno časem zjednodušili a počestili na *Nejštát*. Nebyl to oficiální název, ale lidová přezdívka, která se používala v běžné řeči. Ale chytla se a vytrvala.

Přejdeme hlavní cestu a cyklostezku a zapluje do další ulice. Mateřskou školku máme po pravici, kontejnery na tříděný odpad po levici a míříme kolem paneláku po levici cestou vzhůru kolem lesa až na vrchol kopce.

6. Jakou barvu má kontejner na sklo?

Štrádujeme si to po pěšině směrem k obci Loza. Po chvíli uvidíme nalevo stavbičku, kterou by bylo snadné přehlédnout. Je to **děkovná kaplička**.

Ve venkovské krajině se kapličky začaly objevovat především od 17. století. Lidé je stavěli z různých důvodů. Některé vznikly jako poděkování za uzdravení z těžké nemoci, jiné připomínaly šťastný návrat z války či z nebezpečné cesty. Někdy byly postaveny po skončení morové epidemie, jindy jako prosba o ochranu před bouřkami, požáry nebo neúrodou.

Tato kaplička je však novodobá, byla postavena v roce 2011. Jděte se na ni mrknout. Jak se vám líbí?

Podívejte se na nápis nad dveřmi. Soustředte se na spodní řádek.

7. Doplněte slovo: rodina

Překulíme se přes kopec a svištíme dolů. Kolem nás jsou krásná políčka a oči laskají nádherné výhledy. Napravo je ve svahu napravo dobře vidět také cesta, kterou půjdeme zpátky.

Po několika stech metrech přicházíme tam, kam míříme – do vesnice **Loza**. Dnes je to klidná obec, kde žije jen necelých 300 obyvatel.

Jak jste na tom s básničkou o raketě? Kdo si ji zapamatoval? ☺

V Loze odbočíme doprava a procházíme po chodníku celou obcí. Vyhlížíme hrnečkový plot. Je to jeden z mnoha, které dneska potkáme.

Když jsme u těch hrnečků... Kdo má hlad? Dal by si někdo krupicovou kaši? Necháváte si kakao a másíčko hezky nahoře a odkrajujete kaši postupně? Nebo si všechno smícháte dohromady? ☺

A co taková hrachová kaše? Za školních let autorky textu to ve školních jídelnách bývala pohroma. Prapodivná žlutavá kejda absolutně odporné chuti nebyla použitelná ani k házení po spolužácích. Snad už ji dnes paní kuchařky připravují chutněji. Nebo ne?

Znáte pohádku o kaši?

Zkuste ji převyprávět. My to pak zkusíme také:

Pohádka Hrnečku, vař, kterou v Čechách proslavil nám již známý Karel Jaromír Erben, vypráví o chudé dívce a její matce. Byly tak nemajetné, že byl hlad jejich stálý spolubydlící. Dívka se jednou vydala do lesa na kořínky. A co se nestalo: Potkala starou ženu, která vypadala jako žebračka. Přestože s sebou holčina měla jen krajíček chleba, s nebožačkou se o něj rozdělila. Dobře udělala. Za odměnu od stařeny dostala kouzelný hliněný hrneček. Nádobka uměla divy. Když jste jí řekli: „Hrnečku, vař!“, začala vařit sladkou kaši. Dívka s matkou si díky hrnečku konečně užívaly dostatku. (Pestrá vyvážená strava to sice nebyla, ale lepší kaše než půst.)

Jednoho dne musela dívka kamsi odejít. Na matku přišla mlsná, a tak nelenila a hrneček spustila. Jenže... Ouvej, ouvej, jak to přece jen byla starší osoba bez vztahu k moderním technologiím, nebyla si schopna vybavit zastavovací příkaz. A hrneček vařil a vařil. Kaše přetekla, zalila chalupu, zalila vesnici, zalila zahrady i políčka... Vtom se naštěstí vrátila dcera a vykřikla kouzelná slova.

A bylo po maléru. Jen se sousedi dlouho nemohli na kaši ani podívat, protože se jí při odklizení kalamity ošklivě přejedli.

Kterým slovem dívka zastavila hrneček? Doplňte: Hrnečku,!

Valíme to z kopce jako Rolling Stones a zastavíme se až u kapličky.

Na první pohled by se mohlo zdát, že je Loza mladší než Dolní Bělá. Ve skutečnosti je však ještě starší. I její historie sahá hluboko do středověku.

Jak si myslíte, že vznikl její název? My si nemůžeme pomoci, ale připomíná nám kozu. Co vám?

Jazykovědci se domnívají, že může název souviset se starým slovem *loz*í nebo *líska*, tedy s keří a porosty, které zde kdysi rostly. Je docela možné, že byla okolní krajina zarostlá křovinami nebo mladými stromy. A že právě podle nich dostala vesnice jméno.

Zkuste někde vypátrat znak obce.

V jeho pravé části se nachází zlatá koruna s křížkem. Připomíná Pannu Marii, jíž je zasvěcena místní kaple. V levé části je zelená lípa, která odkazuje na název obce a zároveň symbolizuje českou státnost. Červená a stříbrná barva představují historické zemské barvy Čech, modrá pata se stříbrným břevnem znázorňuje potok Bělou protékající územím obce.

Na návsi stojí kaplička se zvonem. Najdete na ní sochu svatého Floriána? Jako obvykle hasí džberem stavení, které má u nohou. Na hlavě má přílbu a v ruce prapor.

(Nejstarší dochovanou církevní stavbou na území Lozy je ovšem kaplička za mostem směrem na Tlucnou.)

Jen několik kroků od kapličky stojí pomník, který připomíná jednu z nejsmutnějších kapitol našich dějin. Je věnován občanům Lozy, kteří odešli do války a už se nikdy nevrátili domů. Bylo jich dvacet.

Když dnes čteme jména vytesaná do kamene, už nám nic neříkají a nejspíš nás nerozpláchnou... Za každým se ale skrývá skutečný lidský život. Byli to sedláci, řemeslníci, otcové rodin i mladí chlapci, kteří ještě ani nestačili založit vlastní rodinu.

Za pomníkem stojí křížek. Najděte na něm letopočet. Sečtete první dvě číslice.

8. Napište výslednou číslici.

Přejdeme křižovatku – jsme-li hladoví, můžeme navštívit jedinou restauraci na trase výletu – a šupito presto ke koupališti.

Míříme k nejstarší obecní kapličce, o které jsme se před chvílí zmínili, ale až k ní nedojdeme. Můžeme jí třeba zdálky zamávat. Těsně předtím, než bychom překročili potok, odbočíme doprava. A řapeme ke koupališti, které je dnes oblíbeným místem letního odpočinku. Areál nabízí možnost koupání, lenošení na travnatých plochách a příjemného posezení. Součástí areálu je také občerstvení, které zajišťuje základní služby pro návštěvníky během letní sezony. Vstup je zpravidla zdarma.

Ve 20. století začala vznikat koupaliště téměř v každé větší obci. Lidé zde trávili volný čas, učili se plavat a pořádaly se tu různé sportovní i společenské akce. V době, kdy ještě neexistovaly aquaparky ani bazény, představovalo koupaliště důležité místo setkávání obyvatel. A voda z koupaliště často sloužila i k hašení požárů, protože byla rychle po ruce. Jedno

moc hezké koupaliště je také v Kaznějově, kam rovněž vede jeden z našich výletů s tajenkou. Doporučujeme! ☺

Kolem potoka jdeme po stezce směrem do Nejštátu. ☺

Kousek za koupalištěm chvíli míjíme obory s daňky.

Představte si, že se daňek v naší přírodě původně vůbec nevyskytoval. Ať by se praotec Čech rozhlížel sebevíc, daňka by nespátlil. Tato krásná zvěř pochází z východního Středomoří a v našich oborách je chována až od konce středověku. Daňci totiž na rozdíl od jelenů dvakrát nemilují hluboké lesy. Dávají přednost polootevřené krajině, kde se střídají háje s volnými plochami, a rádi také pobíhají po polích.

Víte, jak se jmenuje samice daňka? Je to daněla.

Délka těla tohoto býložravce je 130 až 165 cm. To je skoro stejně velký jako vy, že?

Zbarvení je rezavé až tmavohnědé s bílými skvrnami. Samci mají lopatovité paroží, které shazují v dubnu a květnu. Nové jim doroste v srpnu až září.

S oborou po pravici stoupáme štěrkovou cestou... A napravo už bzučí barevný hmyzí domeček.

9. Jak se nazývá domeček pro tento hmyz?

Severovýchodně od obce se nachází lokalita jménem **Cihelna**. Název připomíná bývalou těžbu cihlářské hlíny a výrobu cihel, která zde pravděpodobně probíhala v 19. nebo na počátku 20. století. Po ukončení provozu se vytěžené jámy postupně zaplnily vodou, a vytvořily tak soustavu menších rybníků. My je mineme. Nevšímáme si cesty vedoucí rovně. (Navíc je zde dopravní značka slepá ulička a oznámení, že jde o soukromý pozemek.) A vstoupíme na polní cestu úplně vpravo, která už nás dovede až do Bělé.

Znáte nějakou bájnou postavu, která byla vyrobena z hlíny? Určitě ano, jen byste za ní museli vyrazit na náš výlet s tajenkou do židovského města v Praze.

Podle legendy zde vytvořil pražský rabín Jehuda Löw z hlíny člověka – golema –, aby chránil židovské obyvatele Prahy před pronásledováním. Golem byl velmi silný, ale neuměl samostatně přemýšlet, jen plnit rozkazy. Když se vymkl kontrole, musel ho rabín opět proměnit v obyčejný kus hlíny. Jak to udělal? Vyňal mu z čela něco jako nabíječku – šém. Nehybné Golemovo tělo prý dodnes odpočívá na půdě Staronové synagogy. (Badatelé ho tam ovšem nenašli, i když hledali jako vztekli...)

Pokračujeme rovně za nosem po polní cestě až ke křížku. Dokážete vyluštit letopočet? A dokážete nakombinovat součty a odečty číslic tak, aby vyšel váš věk?

My bychom museli násobit. A hodně! ☺

Mineme domeček s keramickou kočičkou za oknem a dojdeme na asfaltku. Odbočíme doleva a vyšlápeme mírný kopeček kolem dalšího hrnečkového plotu. A ejhle, před sebou už vidíme kostel.

Kostel Povýšení svatého Kříže stojí uprostřed obce. Je to významná historická budova a je chráněna jako kulturní památka. Na tomto místě stával svatostánek už ve středověku. Ten současný byl postaven v letech 1820 až 1822, protože starší kostel už nestačil. Nejspíš byl navíc ve špatném stavu.

Pyšní se stylem, kterému se říká empír. Poznáte ho mimo jiné podle jednoduchých tvarů, rovných linií a zdobení jen tam, kde je potřeba.

Pod kostelem stojí stará fara, která je o něco starší. Na faře bydlel – jak jinak – farář. Dnes také patří k historickým památkám obce. (Ne farář, fara!)

Sejdeme kolem ní a zastavíme se u zazděného okna s otiskem dětských ruček. Kdopak na to tady asi chmátnul?

Dotkněte se otisků, přinese vám to štěstí! Možná. :)

Sejdeme ke COOPu... A jsme v cíli. Jen jedno písmenko do tajenky nám chybí. Najdeme ho na naučné tabuli 13 a.

Najděte fotku jednoho z Očenáškových vynálezů. Je to torpédo.

10. Doplňte jeho název: torpédo.

Máme vyluštno. Copak to na nás kouká z tajenky? Není to druh ptáka! Je to jméno významného muže.

Byl to český šlechtic z rodu Hroznatovců a první známý pán na Bělé. Je považován za zakladatele zdejšího hradu. V roce 1319 s bratry přislíbili věrnost králi Janu Lucemburskému. Zemřel pravděpodobně kolem roku 1373. V závěti odkázal peníze plaskému klášteru a přál si, aby se každoročně konala modlitba za jeho duši.

Procházka i osvěta jsou u konce. Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil. Děkujeme, že jste si s námi zahráli. Také děkujeme Destinační společnosti Postřelí, že nám výlet pomohla vymyslet a nabídla ho všem výletníkům ke stažení zdarma.

Pokud se vám hra líbila, můžete pomocí QR kódu na mapě přispět na stavbu misijního a komunitního centra misionářů Oblátů Panny Marie Neposkvrněné (OMI) v Dolní Bělé zvaného V DOBĚ. Jde o dlouhodobý projekt, jehož cílem není pouze oprava budovy, ale vytvoření otevřeného centra, které propojí duchovní, kulturní, vzdělávací a komunitní život místních obyvatel i návštěvníků. Informace o sbírce najdete zde: <https://donace.cz/centrum-omi/>.

Přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, www.pohadkozem.cz, <https://plzensky.denik.cz/>, <https://www.vodnimlyny.cz/>, <https://www.dolnibela.cz/>, Jiří Žáček – Domácí slabikář.

